

VOLBY PO BIELORUSKY

Keď minulý rok, po viac ako deštročnej hegemonii nakoniec padol Miloševičov režim, mnoho analytikov sa zhodlo, že to bol pád jedného z posledných európskych krvavých diktátorov minulého storočia. Hoci sa ani najväčší optimista nemohol domnievať, že sa tým definitívne vyriešia všetky problémy Balkánu, politické zmeny v najväčšej z bývalých krajín Juhoslávie predsa len naznačili, že po Slovinsku, Chorvátsku a väčšine krajín strednej a východnej Európy sa aj Srbi definitívne vysporiadali s autoritatívnou formou vládnutia a definitívne sa rozhodli nasledovať príklad väčšiny svojich susedov.

Pokiaľ sa teda krajiny na juh od nás pozvoľna vydávajú na cestu slobodných demokratických volieb, rešpektovania ústavy, zákonov, základných ľudských práv, slobody médií a ostatných demokratických inštitúcií, štáty na východ od našich hraníc sa tomuto trendu akosi nepribližujú, práve naopak, akoby sa mu vzdávali. Dominantným príkladom takéhoto vzdalovania sa či skôr izolácie je nepochybne Bielorusko, jedna z najväčších bývalých republík Sovietskeho zväzu, na ktorej čele už viac ako sedem rokov neohrozene stojí prezident Alexander Lukašenko.

Keď sa v roku 1990 stal poslancom Najvyššieho soviету, azda nikto netušil, že vtedy 43 ročný bývalý riaditeľ Kolchozu urobí takú závrtnú politickú kariéru. Svoj charizmatiký prejav, agresívny štýl politiky a schopnosť chápať potreby jednoduchého a prevažne vidieckeho obyvateľstva ho v roku 1994 vyniesli do pozície prezidenta, keď Bielorusko ako posledná krajina zrušila Najvyšší soviет a zaviedla prezidentský systém. Lukašenkova nostalgická a idylická vizia znovuoobnovenia bývalého Sovietskeho zväzu neustále slávi úspech u ťažko skúšaného a chudobného národa, keďže životná úroveň väčšiny Bielorusov bola vyššia počas minulého režimu. Cez populizmus ale najmä pomocou autoritatívnych foriem vládnutia, ktoré zahrňujú nerešpektovanie základných právnych noriem štátu, sa Lukašenkovi úspešne darí eliminovať všetky opozičné hlasy, ktoré sa opovážia kritizovať súčasnú moc. Vrcholom týchto pokusov bola politická kríza v roku 1996, keď po masových demonštráciach a iných formách protestov začal parlament pripravovať odvolanie prezidenta (tzv. impeachment). Lukašenko však na poslednú chvíľu vyhlásil protiústavné referendum, za pomoci ktorého sa predsa len dokázal udržať pri moci a v ktorom sa už úplne narušila krehká rovnováha politických síl a zaviedol sa systém vládnutia jedného človeka. Svoju predstavu o fungovaní „demokracie“ vystihol pri nasledujúcom vyhlásení: „Existujú tri zložky moci - legislatívna, výkonná a právna. Všetky tieto zložky moci vyrastajú na mocnom kmeni prezidentského stromu.“

Veľmi zaujímavou a unikátnou črtou Lukašenkovho autoritárstva je fakt, že na rozdiel od Miloševiča alebo Mečiar, ktorých forma vládnutia niesla silné prvky nacionalizmu, má diktatúra súčasného prezidenta Bieloruska v podstate proti-národný charakter, založený na veľmi blízkych vzťahoch s Ruskom a už spomínanej predstave akéhosi užšieho zväzku bývalých krajín Sovietskeho zväzu. Všetky momentálne problémy a neúspechy pripisuje práve kolapsu a rozpadu Sovietskeho zväzu, proti čomu ostro vystupoval ešte ako poslanec vtedajšieho parlamentu. Bieloruský jazyk sa postupne vytráca zo škôl, na úradoch sa používa iba ruština, národné historické symboly sú zakázané a historické knihy prepisované do ruštiny. Hoci samotnej Ruskej federácii nepochybne lichotí táto proruská orientácia jedného zo svojich susedov, ona sama sa momentálne zmieta v ťažkej hospodárskej a sociálnej kríze a dobre si uvedomuje, že spojením dvoch chudobných určite nevznikne jeden bohatý. President Lukašenko je však schopný vyťažiť politický kapitál aj zo súčasných problémov Ruska. Najpopulárnejšie a najsledovanejšie médiá v Bielorusku su tri ruské televízne stanice ORT, RTR a NTV, ktoré sa neboja pomerne neskreslene poukazovať na problémy, s ktorými sa pasuje súčasná ruská vláda, ako sú napríklad vysoká nezamestnanosť, hlad, bieda, drogy a prostitúcia atď. Keďže v Bielorusku sú štátne médiá pod silnou kontrolou vládnej moci,

Lukašenko výrazne dominuje v štátnej televízii, rozhlase a novinách, kde ľudí vystríha pred demokraciou, ktorá zo sebou prináša spomínané problémy a choroby. Keďže nezávislé médiá sú v Bielorusku veľmi slabé a navyše čelia ustavičnému tlaku a represiam zo strany prezidentského paláca, neexistuje takmer žiadna protiváha propagande, ktorú šíria štátom dotované médiá.

Október 2001

Rašo Kužel
MEMO 98